

Elektroniska körjournaler och ISA - effekter och potential inom trafiksäkerhet (TRV 2019/27988)

Syftet med detta projekt var att undersöka om användandet av elektroniska körjournaler i kombination med ISA i verksamheters fordonsflottor kan bidra till ökad trafiksäkerhet och hållbarhet. Målsättningen var att ökad kunskap, både kring trafiksäkerhets-effekter av ISA i verksamheters fordonsflottor och kring erfarenheter, attityder, acceptans av ISA, ska ge incitament till ett arbete för att ISA införs i fler verksamheters fordonsflottor.

Metod

1. Litteraturstudie - överblick över tidigare arbete
2. Intervjustudie angående erfarenheter, attityder och acceptans med 12 medarbetare i 4 kommuner.
3. Analys av kördata (elektroniska körjournaler och ISA). En stor mängd data har analyserats från elektroniska körjournaler, från företaget 2MA. Kördatan inkluderar 351 695 resor genomförda under perioden 20190831 – 20190915, från 4 120 enheter installerade i personbilar och lätta lastbilar.

Resultat i korthet

Forskningen är enig – ISA har hastighetsdämpande effekt och ökar hastighetsefterlevnaden. Hur mycket beror på typ av ISA och vilka inställningar som görs – t ex om systemet varnar under hela tiden hastighetsöverträdelser görs eller om det är tidsbegränsat. Trivectors analys av data bekräftar den positiva effekten av ISA och följande kan konstateras:

- ▶ Med ISA i fordonet hålls hastighetsgränsen i 68 % av körtillfällena, jämfört med 62 % utan ISA.
- ▶ Hastighetsefterlevnaden är 10 % högre med ISA än utan.
- ▶ Hastighetsvariationen är mindre med ISA.
- ▶ Kan ej uteslutas att elektroniska körjournaler har en dämpande inverkan på förarens hastighet.
- ▶ ISA ger lägre energiåtgång och därmed lägre bränsleförbrukning.

Intervjuer i denna studie visar att medarbetare, fack/HR, politik och ledning är generellt positiva till ISA. Ibland förekommer oro kring hur medarbetare ska reagera på beslut om införande av elektroniska körjournaler och ISA, vilket kan vara ett hinder för införande. Acceptansen ökar dock efter införandet och god kommunikation och tydliggöranden av motiv för systemstöden under införandeprocessen och löpande därefter ökar både förståelse och acceptans.

Slutsatser

Användning av elektroniska körjournaler i kombination med ISA har dubbel beteendepåverkande effekt – den omedelbara återkoppling ISA ger har hastighetsdämpande effekt och analys av insamlad kördata via elektroniska körjournaler ger möjlighet att ge förarna retroaktiv återkoppling och hastighetsefterlevnaden kan följas upp varefter åtgärder kan vidtas för att underlätta och uppmuntra till ökad hastighetsefterlevnad i samband med tjänsteresor. Således kan effekter mätas avseende trafiksäkerhet, bränsleförbrukning och emissioner, och målstyrande åtgärder kan vidtas. Trivectors analys visar att ISA bidrar till minskade genomsnittliga hastigheter, minskade hastighetsvariationer, högre hastighetsefterlevnad och därigenom lägre energiåtgång vid framdrift. Användning av ISA bidrar följaktligen till hållbar trafiksäkerhet, dvs ökad trafiksäkerhet och bidrar till måluppfyllnad för hållbarhetsmål, genom minskade emissioner. Eftersom ISA bidrar till minskade drivmedelskostnader är systemet i regel självfinansierande, beroende på vilket system som upphandlas samt den årliga drivmedelsförbrukningen/-kostnaden.

Genom att införa en nationell rekommendation eller krav på elektroniska körjournaler och ISA i verksamhetsägda och leasade bilar skulle en betydande effekt och målstyrning på flera plan kunna uppnås, för styrning mot nollvisionen och ett fossilfritt Sverige. Denna studie visar att användning av elektroniska körjournaler i kombination med ISA i verksamheters fordonsflottor skulle bidra till målstyrning mot etappmålet som innebär en halvering av antalet omkomna och minskning av antalet allvarligt skadade i trafiken med 25 % till år 2030 (jämfört med genomsnittet för åren 2017-19). Därtill skulle emissionerna minska, till följd av lägre och jämnare hastigheter.

Trivectors erfarenhet av uppföljning och omställning av verksamheters transporter till mer trafiksäkra och hållbara transporter visar att elektroniska körjournaler och ISA är underutnyttjat i organisationer. Det finns möjlighet att inom verksamheter styra och sätta regler för hur verksamhetens fordon får framföras i tjänsten. Denna möjlighet skulle kunna nyttjas bättre för att bidra till uppfyllelsen av de nationella målen. Antalet personbilar i trafik uppgick vid årsskiftet 2019/2020 till 4 88 7904 varav 21 % ägs eller leasas av juridiska personer¹, motsvarade 1 026 000 bilar. Således ägs eller leasas en stor andel av personbilsflottan av verksamheter vilket gör att det finns en stor potential till trafiksäkerhetseffekter om alla dessa skulle utrustas med elektroniska körjournaler och ISA.

Kontaktperson för projektet

Nina Hvitlock, Trivector Traffic AB
nina.hvitlock@trivector.se, 010-456 56 20

¹ Trafikanalys, Fordon 2019 https://www.trafa.se/globalassets/statistik/vagtrafik/fordon/2020/fordon_2019.pdf?